

5. Baroko v Evropě a českých zemích

Znáť komplexně teorii. Následující poznámky jsou poznámkami.

Ovlivnilo společnost komplexně. U nás kontroverzní přijetí. Protestantké reformy (16. stol.). tridentský koncil (1545-1563). Inkvizice. Jezuité (1540). Kultury svatých, poutní místa. Církev -> umění jako cesta působení na člověka (oproti středověkým způsobům). Poslední univerzální evropský sloh.

Baroko bylo zejména projev katolické církve. Cíle: ohromit smysly. Cít nad raciono, k nitru. Expresivita, dynamičnost, dramatická (ano dualismus). Duchovní a mystický charakter. Kontrasty, světlo/tma, iluze, vnitřní napětí, robustní smysly, zdobnost. Nicotný člověk.

Koncem 16. století manýrismus - jazykový artistismus (vyumělkovanost).

Nadpozemské hodnoty. Senzualistická poetika (až náboženská extáze). Bohaté metafory, symboly. Naturalismu v detailu. Napětí akontrast. Báseň: antiteze a protiklad.

Evropa: Gógorismus ve Španělsku, marinismus v Itálii, preciózní ve Francii. Všechny vyumělkované, mimo realitu, samy-pro-sebe.

Významní autoři

Pedro Calderón de la Barca (1600-1681) - španělské drama.
- Život je sen

John Milton (1608-1674) - vliv renesance. Duchovní eposy:
- Ztracený ráj - biblické téma stvoření světa, vyhnání z ráje. Přeložil Jungmann.

Hans Jakob von Grimmelshausen (1621-1676) - z nejlepších světových vypravěčů.
- Dobrodružný Simplicius Simplicissimus - Osudy Simplicia Simplicissima za 30letéválky.

České baroko

Znáť vývoj vztahu Čechů k němu. ...Duchovní útlak, hospodářský úpadek, despotická katolická církev, zákeřní jezuité, kulturní likvidace čs národa. Tak to však nebylo. Čs baroko - evropský vrchol. Kulturní rozmach. Mnoho ztrát pro Čechy.

Emigrace. Návraty. Komenský znovuobjeven až Palackým. Jezuité (+/-). Jan Nepomucký svatořečen 1729 (o symbolice pro Evropu). Panna Maria.

Jan Amos Komenský (1592-1670)

Evropský vzdělanec, biskup jednoty bratrské.

1. období (do emigrace 1628)

Filosofické a náboženské spisy. Útěšné spisy (smrt zbytku rodinu, skrývání se) - boží odevzdanost, sklíčenost, víra v lepší zítřek.
- Truchlivý

- Labyrint světa a ráj srdce (1623) - alegorie, Poutník, Všeživ Všudybud (zvídavost), Mámení (nedokonalost poznání). Poutník vidí jen špatné, uzavírá se do ráje svého srdce, do samoty k Bohu. Kritika společnosti. Východisko jen pro něj samého.
- Hlubina bezpečnosti (1635) - svět je bláznivé kolo, drž se středu, Boha.

2. odchod až konec 30leté války

Lešno (POL). Práce pansofické a didaktické (Učitel národů).
- Velká didaktika (1657) - základ pedagogiky jako vědy, systematizace znalostí. Důraz na žáka; škola dílna lidskosti; výuka rozumová a smyslová, praktická.
- Dveře jazyků otevřené (1631) - encyklopedie - učebnice latiny. Způsobem výuky revoluční a JAK nejnámější pedagog v Evropě.

3. Neklidný zbytek

Lešno shořelo, včetně *Pokladu jazyka českého* (grandiozní slovník). Amsterdam.

- Křaft umírající matky jednoty bratrské (1650) - poslední vůle, morální posílení zanikající církve.
- Orbis Pictus (Svět v obrazech, 1658) - zkrácená a ilustrovaná verze Dveří jazyků otebřených.
- Všeobecná porada o nápravě věcí lidských (1656) - řazeno vedle spisů Bacona, campanelly.

Umět komentovat pojmy ze ZSV.

Chilialista (před příchodem přijde všeobecná náprava). věří vprorocství (rozpor mystiky a racionalismu).

Pansofie - univerzální věda, co ví všechno. Výchova podle ní by odstranila rozpory např. ve víře (= války ne). Představuje si třeba sbor moudrých v Londýně.

Adam Václav Michan z Otradovic (1600-1670) - texty písní, melodie.
- česká mariánská muzika (P. marii osljuje jako člověka; Chťic, aby spal)

Bedřich Břidel (1619-1680) - Mystičností z předních evropských básníků.
- Co Bůh? Člověk? (1658) - Člově nesouměřitelný s Bohem, jejich poměr. Např. zajímavé kontrasty (Bůh-člověk, světlo-tma, krása-hnus, věčnost-pomíjivost) atp.

Bohuslav Balbín (1621-1688) - Vědec.

- Rozmanitosti z historie Království českého - faktograficky nesmírně bohatá vlastivěda.

- Obrana jazyka slovanského, zvláště českého - přičiyn úadku: příchod cizinců neochotných češtině, do vysokých funkcí, šlechta nebrání české tradice, nezájem duchovních o čj.

- Svaté čechy - 134 biografii světců

- oficiální životopis Jana Nepomuckého

Felix Kadlinský (1613-1675)

Alamodová poezie (románská slova, galantní výrazy).

- Zdoroslavíček v kratochvilném hájíčku postavený - duchovní poezie

Antonín Koniáš (1691-1760)

- Klíš kacířské bludy k rozeznání otvírající (1729) - třetina do té doby vydaných knih na novém indexu

Lidová tvorba

Pověsti (i nové, např. o Kozinovi), prorocství, pohádky, písně, balady, kramářské písně, náboženské draam (vánoční a velikonoční) -> lidové drama.

Písmácká literatura - Jan František Vavák.